

представника «нової австрійської школи» Ганса-Германа Гоппе.

Методи. *Методологічною основою дослідження є використання як загальнонаукових, так і соціологічних методів. Теоретичним та методичним підґрунтям роботи є система загальнонаукових й спеціальних методів: історико-логічного, теоретичного узагальнення та систематизації.*

Результати. *Доведено, що вчений, опираючись на апіоризм, праксеологію та принципи самоприналежності й гомстеда, створює власну теорію економіки влади, де основним об'єктом критики є держава як інституціолізована форма примусу й експлуатації.*

Наукова новизна. *Обґрунтовано, що Ганс-Герман Гоппе відстоює універсалізм етики приватної власності, який трансформується у створення уможлядної концепції «природного порядку», реалізованої в рамках анархо-капіталізму мізесіансько-ротбардіанського напрямку «нової австрійської школи».*

Висновки. *Для Ганса-Германа Гоппе влада – це примус, що набуває страхітливо-руйнівних масштабів, перетворюючись на державну інституцію. Вона вбиває креативний потенціал людини, знижуючи або ж зовсім руйнує досягнутий рівень «панування над природою», а також загрожує нормальній роботі ринку, при цьому, володіючи «правом» легітимного насильства, отримує явну перевагу. Саме тому вчений зосереджує велику увагу на етичному обґрунтуванні принципу невтручання влади у економічні процеси.*

Ключові слова: *«нова австрійська школа», Ганс-Герман Гоппе, апіоризм, праксеологія, універсалізм, етика приватної власності, невтручання влади.*

Одержано редакцією 01.11.2019

Прийнято до публікації 04.12.2019

УДК: 101.1; 371.13

DOI: 10.31651/2076-5894-2019-2-23-30

ГАНАБА Світлана Олександрівна,
доктор філософських наук,
професор кафедри педагогіки
та соціально-економічних дисциплін
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
e-mail: sveta_ganaba@ukr.net

ВПЛИВ МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА КОМУНІКАЦІЮ ЛЮДИНИ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Сучасні науково-технічні відкриття зумовили виникнення нових культурних форм, до яких належить світове павутиння (мережа). Визначальними у реаліях сучасного світу є процеси й явища, які організуються й функціонують за принципом мережі, ефективність якої полягає в тому, що вона дає змогу успішно регулювати складну систему взаємозалежних економічних та соціальних факторів. Уже сьогодні мережа досить органічно увійшла у світ людини, проникла у всі соціокультурні практики аж до повсякдення, зачепивши її фізіологічну та психологічну природу. Мова йде про низку антропологічних зрушень, дослідження й розуміння яких допоможе зрозуміти соціокультурну природу сучасності. Метою статті є розгляд соціального аспекту впливу мережевих технологій на комунікацію людини як важливу онтологічну сутність людини. Мережа розглядається не як інертна до користувача, вона виявляє здатність суттєво впливати на його інтелектуальну, емоційну, моральну, духовну, тілесну тощо субстанціональність. У мережних технологіях спостерігаємо антропологічні зрушення, які ґрунтуються на смислових засадах соціокультурного та психологічного відчуження та маргінальності, які, як наслідок, супроводжується аксіологічними трансформаціями. В умовах цього світу людина позбувається централізму, чітко окреслених смислових меж та сукупності психічних, фізіологічних, пізнавальних й інших здібностей, узвичаєних образів.

Ключові слова: соціальні мережі, людина, комунікації, спілкування, інформаційні технології.

Постановка проблеми. Людина – соціокультурна істота. Лише знаходячись у вирі соціального життя, вибудовуючи низку різноманітних відносин з людьми, щоденно зустрічаючись й спілкуючись з ними, вона повсякчас відбувається як людина. Зауважимо, що процес спілкування є складним та багатограним, оскільки передбачає долучення людини до іманентної природи іншої людини. Ця природа є складною реальністю, єдністю тіла й душі, зовнішнього виразу та внутрішнього єства. Внутрішнє життя має властивість бути життям зсередини назовні.

Тому очевидно, що спілкування є багатограним, сповненим суперечностей і несподіванок. Завдяки «зустрічі» з іншою екзистенцією людина «ліпить» себе упродовж усього життя, презентуючи свою сутність та унікальність як незавершену завершеність. Мова йде про те, що повсякчас змінюючи свої соціальні та особистісні іпостасі, набуваючи нових характеристик та освоюючи нові соціальні ролі, вона відкриває для себе нові можливості та орієнтири розвитку свого буття. У соціокультурних комунікативних практиках вона демонструє здатність розкрити цілісність та складність своєї багатогранної природи, не втрачаючи при цьому автентичності. Саме спілкування дозволяє їй виявити свою унікальність по відношенню до інших. У світлі іншого й бачиться унікальність власного Я. За твердженням Е. Кассіра, спілкування та взаємодія зі світом інших людей й дозволяє збагнути відповідь на питання: що таке людина? [1].

Релевантності та актуальності проблема спілкування набуває у реаліях сьогодення. Її важливість зумовлена обставинами, пов'язаними із стрімким й мало прогнозованим розвитком наукоємних технологій. Технічні новації повсякчас вносять низку змін у сферу отримання й трансляції інформаційного ресурсу. Як результат спілкування все частіше переміщується із реального світу у світ ілюзорний, віртуальний, «між людиною і реальністю та її мисленням у свідомості постають додаткові опосередковуючі ланки – програма, масив інформації, алгоритм, символічний характер мов програмування, тощо» [2, р. 105]. Сьогодні досить часто інформація надсилається SMS повідомленнями чи передається телефоном, буденним стає обмін інформаційним ресурсом електронною поштою, спілкування із знайомими та знайомство з незнайомцями набуває статусу звичайних повсякденних практик. Мільярди людей не можуть нормально жити без свого смартфона. Ми користуємося смартфоном, щоб спілкуватися, купувати ті чи інші речі, фотографувати, слухати музику, читати новини, зберігати спогади чи якимось проводити час. Занурення у віртуальний світ є комфортнішим, зручнішим, швидшим тощо. Однак, технологічні новації не лише вносять зміни у засоби й способи здобуття й поширення, обміну інформаційним ресурсом, вони виявляють здатність докорінно впливати на спосіб життя людини, її уявлення й розуміння світу довкола себе та себе. Засадничим у пошуку світоглядних орієнтирів сучасності виступає не досвід суб'єктивності, який активно культивувався попередніми епохами у своєму намірі возвеличити людину, а інтерсуб'єктивні та мовно-комунікативні структури та виміри людського буття [3, с. 83]. Мова йде про низку антропологічних зрушень, дослідження й розуміння яких допоможе зрозуміти соціокультурну природу сучасності. З огляду на ці обставини актуальність окресленої теми не викликає сумнівів. Зрозуміло, що вплив наукоємних технологій на світ та людину є багатоаспектною й складною темою, яка потребує низки комплексних досліджень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначимо, що окреслена проблематика є не новою у науковому дискурсі. Проблема спілкування є предметом наукових зацікавлень дослідників різних сфер. Питаннями сутності, особливостей, можливостей практичної реалізації займаються напрями наукових досліджень які пов'язані, насамперед, зі світом людини. Зазначимо, що окреслена проблематика завжди перебувала у центрі уваги мислителів різних історичних епох. Підвищений інтерес до спілкування як до форми мислення та міжособистісної взаємодії людини у системі відносин «людина-світ», «людина-людина» спостерігається у наш час. Починаючи з феноменологічних розвідок Е. Гусерля, і

особливо у філософських працях М. Бубера, М. Бахтіна, Б. Вальденфельса, Е. Левінаса, П. Рікера, К. Ясперса акцент робиться на діалогових практиках спілкування як на незаперечному способі осягнення світу. Окрема група досліджень присвячена особливостям комунікативних практик, які виникли й набувають розвитку завдяки мережевим технологіям. Так низка різноманітних питань стосовно впливу інформаційно-мережевих технологій на суспільство й людину зокрема презентовано у працях М. Кастельса, Д. Белла, Ж. Бодрійяра, Е. Гідденса, А. Турена, А. Тоффлера, Р. Інгельгарта та ін. Принципи використання соціальних мереж і прогнозування подальшого розвитку цієї форми взаємодії людей висвітлено у наукових розвідках З. Баумана, Дж. Вальтера, Д. Вестермана, Б. Ван Дернаета, Б. Латура та ін.

Метою статті є розгляд соціального аспекту впливу мережевих технологій на комунікацію людини як важливу її онтологічну характеристику.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що вперше термін соціальні мережі до наукового обігу запровадив англійський соціолог Джеймс Барнс. Він його використав у 1954 році у статті «Класи та збори у норвезькому острівному приході». Однак поширення у науковому світі та публічне визнання в практиках повсякдення цей феномен набув завдяки запровадженню у 2003-2004 роках соціальних мереж Facebook, MySpace, LinKelin тощо. Зростання ролі мережевих комунікацій актуалізує розгляд мережі як нової соціальної реальності. Її ефективність полягає в тому, що вона дає змогу успішно регулювати складну систему взаємозалежних економічних та соціальних факторів. Вона, за твердженням Є. Патаракіна, складає нову соціальну морфологію сучасного суспільства. Поширення «мережевої» логіки суттєво відображається на протіканні та результаті процесів пов'язаних з виробництвом, повсякденним життям, культурою, політикою тощо [4, с. 4]. Уже сьогодні вона досить органічно увійшла у світ людини, проникла в усі соціокультурні практики аж до повсякдення, зачепивши її фізіологічну та психологічну природу. Розглянемо це твердження більш детально. В основі будь-яких соціальних мереж лежить комунікація людей. Її результатом є як очевидні, так і приховані прояви психологічної й фізіологічної трансформації у природі людини упродовж останніх десятиріч. Людина сьогодні вдень і вночі прив'язана до мобільних телефонів та інших гаджетів. У своєму повсякденному спілкуванні в соціальних мережах вона вступає у чималу кількість різноманітних контактів з іншими людьми. Багато цих контактів носять ситуативний, швидкоплинний характер. Тимчасовість – це також умова мобільності. Контакт має швидко з'являтися і швидко зникнути. Прикладом цього є повідомлення на електронній пошті, короткі SMS-повідомлення, односкладні ділові відповіді по мобільному телефону тощо. Комунікація на службі у людини, чи людина на службі комунікації. Питання риторичне. Людина стає генератором повідомлень. Як результат, соціальні мережі операціоналізуються, стають все більш швидкоплинними та безособистісними.

На думку науковців, вплив мережевих технологій на комунікативні практики має амбівалентний характер. З одного боку, ці технології відкривають безмежні можливості спілкування. Мова йде про збільшення безперешкодного доступу до будь-якої інформації, удосконалення обміну нею, швидкість отримання необхідного інформаційного ресурсу тощо. Соціальна мережа – це соціальна структура, яка складається із безлічі соціальних акторів (окремих осіб чи організацій, спільнот) й набору комунікативних зв'язків між ними. Вона складається не географічно. Її створюють спільноти об'єднані певним інтересом, метою, зацікавленням. Відповідно мережа – це група окремих суб'єктів, які мають спільні неформальні норми або цінності, що становлять нову форму соціальної організації. «Соціальні медіа сьогодні – блоги, соціальні мережі, сформовані цілісні віртуальні соціальні світи, колаборативні проекти, спільноти, віртуальні соціальні ігри та форуми залишаються альтернативними джерелами інформації, якому користувачі схильні довіряти» [5, с. 23]. Звісно соціальні мережі надають людині купу переваг. Насамперед, це ресурси для роботи, відпочинку, творчості й співпраці.

Термін спільнота описується швидше соціально, аніж просторово. Очевидно, що сучасні соціальні спільноти стають все ширшими, а їх кордони все менш чіткішими. Вони розуміються як певна співдружність на основі спільних інтересів, ніж на основі родинних чи географічних зв'язків. У цьому ракурсі міркувань є цікавими думки канадського соціолога Б. Веллмана. Дослідник стверджує, що наприкінці ХХ століття розпочався процес поступового вивільнення індивідів від впливу традиційних спільнот, які утворилися локально за певним географічним, виробничим тощо чинником. При цьому суспільство не розпалося на окремі автономні індивіди, які не пов'язані між собою.

Навпаки, зв'язки стали більшими й різноманітнішими, утворивши нову модель соціальності. Її засадничою ідеєю є мережевий індивідуалізм. Мова йде про розвиток персональної соціальної мережі кожного індивіда. Б. Веллман вважає, що сучасний розвинутий світ знаходиться на етапі зрушення парадигми у тому розумінні, що люди та інститути взаємодіють між собою. Він виокремлює три етапи такої взаємодії: спільноти «невеликих коробок» (little boxies communities); «глокалізовані» мережі (glocalized networks); мережевий індивідуалізм (networked individualism) [6]. Усі ці види взаємодії набувають розвитку у соціальних мережах. Саме у соціальній мережі людина отримує величезні можливості взаємодіяти з низкою як різних спільнот, так і окремих індивідів, повсякчас створюючи мережеву павутину складно структурованих комунікацій. Також у соціальній мережі, на думку Б. Веллмана, існує тепер зміна place-to-place комунікації на person-to-person комунікацію. Розвиток мережевих технологій дозволяє людям бути менш залежними від місця – оскільки зв'язки утворюються з людьми, а не з місцями. В сучасному світі настав час дій індивідів та їх мереж, а не груп. При цьому зміни торкаються як власного життя індивіда, так і суспільного. Дослідник висловлює переконання, що організація роботи, яка базується на інформації, дедалі більше набуває обрисів мережевого індивідуалізму. Віртуальні зв'язки об'єднують людей з різних організацій, з різних просторових локацій у тимчасове об'єднання-мережу для праці над конкретними завданнями. Основою для побудови нового способу управління бізнесом та соціальними процесами є такі явища як масова колаборація або масова співпраця. Масова співпраця – форма колективної праці, коли більша кількість людей працює незалежно над одним проектом в Інтернеті, використовуючи соціальне програмне забезпечення та інструменти співпраці [6].

Можливості вільного доступу до електронних інформаційних ресурсів жодним чином не регламентують обсяг та їх зміст, не визначають напрями її пошуку й застосування. Загалом людина уявляється у ролі шукача й збирача необхідної інформації. «Сьогодні збір інформації повертає інклюзивне розуміння «культури», що точно відповідає стану примітивного збирача їжі, який жив у повній рівновазі зі своїм середовищем. Тепер у цьому новому кочовому й «безробітному» світі поживним джерелом для нас є знання і розуміння творчих процесів життя і суспільства» [7, с. 156], – наголошує М. Маклюєн. Дослідник окреслює буття сучасної людини як буття кочівника, який «залишив замкнутий світ племені заради «відкритого суспільства» та виміняв за допомогою технологій письма вухо на око» [7, с. 156]. Способом життя людини у мережевому суспільстві є мобільність. Вона постійно перебуває у середовищі різних комунікативних культурних полів. У пошуку нової інформації, вражень, можливостей тощо вона не лише постійно кочує у реаліях ілюзорного, віртуального світу. Ці практики набувають поширення і в реаліях її повсякдення. Мобільність як спосіб життя дедалі більше постає як можливість самореалізації людини у реаліях мінливого світу. Бути успішним у наш час видається лише завдяки мобільності. Натомість замкнутість, локальність, інертність прирікають людину на роль вічного аутсайдера в процесах глобальних цивілізаційних трансформацій. Вони свідчать про соціальну деградацію і врешті-решт загибель її як особистості. Стан лімінальності як своєрідної культурної паузи є певної точкою опори для людини-кочівника, яка повсякчас покидає свій обжитий й звичний для неї світ.

Очевидно, що спілкування у мережевому просторі суттєво переформатовує життєвий світ людини. Ще одним фактом, який ілюструє це твердження є стирання межі між

індивідуальним світом людини та світом соціальним. Мова йде про здатність людини зберегти й розвинути унікальність свого світу у соціальних мережах. Мережа не є інертною до користувача. Вона суттєво впливає на його індивідуальність. Зазнають змін інтелектуальна, емоційна, моральна, духовна, тілесна тощо сфери людського ества. Звертаючи увагу на цю обставину, О. Гомілко констатує, що «потрапивши до Мережі, людина не може з неї безболісно виплутатися, бо в ній вона знаходить те, чого їй не вистачало в реальному житті, а саме – моти і бути такою, якою їй хочеться й мріється...» [8, с. 103]. Проілюструємо більш детально цю позицію. Комунікативні практики у мережевому середовищі опосередковані технічними засобами на кшталт різноманітних сучасних гаджетів. Будь-яка комунікативна взаємодія між людьми у просторі мережі відбувається завдяки їм та повністю від них залежить. Як результат вони все частіше сприймаються не як засіб у передачі чи отриманні певної інформації, а як вагомий інструмент досягнення певної мети, результату у комунікативній взаємодії. Техніка втрачає свій «нейтральний» характер по відношенню до людини. Звідси виникає проблема осмислення побудови комунікативних практик у мережі, яка б не нищила, а, навпаки, розвивала унікальний індивідуальний світ людини.

При розгляді цієї проблеми звернемося до акторо-мережевої теорії французького дослідника Б. Латура. В її основі лежить ідея гібридності сучасного світу. У своїх міркуваннях дослідник стверджує, що домінуючими формами життя у сучасному соціумі є соціотехнічні гібриди, як-то: «людина-автомобіль», «людина-телефон», «людина-зброя», «людина-комп'ютер» тощо. У намаганні зрозуміти та осмислити ці соціогібридні форми науковець використовує концептуальну рамку соціологічного аналізу. Цей методологічний прийом дозволяє показати природне як невід'ємну частину штучного світу. Зокрема, у статті «Про інтероб'єктивність» він використовує цей методологічний прийом у з'ясуванні принципової відмінності в інтеракціях людей та тварин. Дослідник стверджує, що основна відмінність людських від нелюдських інтеракцій полягає у їх відношенні до матеріальних предметів. «Мавпи майже ніколи не використовують об'єкти у своїх взаємодіях. Для людей майже неможливо знайти взаємодію, яка б не вимагала звернення до техніки» [9, с. 94], – пише Б. Латур. Саме завдяки сенсорам, комп'ютерам, іншій апаратурі стає можливим комунікативний зв'язок між різними, навіть віддаленими одне від одного місцями тощо. Технічні пристрої активно беруть участь в комунікації між людьми, демонструючи здатність перетворювати просторову мобільність у потік подій. Зasadничою ідеєю у його міркуваннях є визнання того, що технічні пристрої у комунікативних практиках виконують не допоміжну роль, а є самостійними учасниками комунікативної взаємодії, акторами мережі. У своїй теорії французький соціолог наголошує, що будь-яка істота чи предмет, яка здійснює дію чи зазнає дії бере участь у комунікативному процесі. Включення матеріальних об'єктів у ансамбль комунікативно-мережевих відносин як повноправних агентів дозволяє їх презентувати як складову дій і взаємодій у гетерогенній мережі відносин. Мережеві технології змінюють звичний світ людини й виявляють здатність контролювати все, починаючи від поведінки й закінчуючи особистісними уподобаннями, думками, мріями тощо. Тому не має нічого дивного у тому, що комп'ютерній техніці все частіше приписуються людиноподібні якості та характеристики, що об'єктивно не має під собою підстав. Результатом своїх досліджень науковець вбачає необхідність осмислення й розгляд інформаційно-мережевих технологій як культурних об'єктів і пов'язаних з ними духовно-емоційних ризиків та можливостей [9].

Аналізуючи низку духовно-емоційних ризиків крізь призму «людина-комп'ютер», дослідниця І. Усольцева виокремлює наступні особливості взаємодії, як «персоніфікація машини, потреба у антропоморфному інтерфейсі і емоційно забарвленій логіці, наявність різноманітних форм комп'ютерної тривожності, створення в Інтернет-середовищі нового образу «Я» [10, с. 45]. Прагматизм та утилітарність, проникаючи у емоційно-ціннісну сферу людського Я, звужують горизонти розвитку особистості, орієнтуючи її на те, що є істотним

та необхідним у конкретний, теперішній момент її життя. За доступність та різноплановість інформації людина платить труднощами у міжособистісних взаєминах та емоційним відчуженням. У ракурсі окресленої проблеми цікавими є думки С. Хоружого. Дослідник радить звернути увагу у сучасних антропологічних дослідженнях на феномен обличчя. На його думку, цей феномен є унікальним серед усіх інших психосоматичних феноменів, оскільки здатний репрезентувати людину як цілісну істоту у всіх її вимірах. Він є антропологічно повномірний. «Саме по обличчю, у першу чергу, ми дізнаємося про таку істоту як Людина» [11, с. 29], – пише С. Хоружий. Зовнішність має великий вплив на комунікативний процес, оскільки саме вона презентує перше враження про співбесідника.

Інформаційні пристрої та комп'ютерні технології змінюють звичний світ людини й виявляють здатність контролювати все, починаючи від поведінки і закінчуючи особистісними уподобаннями, думками й мріями тощо. Як приклад, віртуальна самопрезентація людини може докорінно відрізнятись від реальної комунікації. Під час комунікації у соціальних мережах людина може конструювати свою ідентичність за власним вибором. Зокрема, вона може змінювати свій вік, стать, персональні дані, професію, фото тощо. Також вона може ігнорувати загальноприйняті правила спілкування, які існують у реальному житті. Людина сама обирає, яке й у який спосіб їй створити враження на інших тощо. «У віртуальному середовищі ви взагалі можете бути ким хочете, виглядати як завгодно, бути істотою будь-якої статі за вибором, словом у вас, немає обмежень, характерних для матеріального світу» [12, с.84], – стверджує Грабар. Мова йде про ліквідацію низки умовностей та бар'єрів у спілкуванні й свободу, яку отримує вона у комунікативних практиках соціальних мереж. Якщо у реальному житті людина мала проблеми із спілкуванням, була невпевненою та сором'язливою, можливо, комплексувала через власний зовнішній вигляд чи вимову, то у соціальній мережі вона отримує можливість почувати себе впевнено й комфортно. Очевидним є те, що спілкування за допомогою соціальних Інтернет-сервісів виявляється значно простішим, знімає напруження, позбавляє існуючих стереотипів та дозволяє вільно почуватися будь-кому, конструюючи діалог зі світом на власний розсуд та за своїми бажаннями [12].

Ідентифікуючи своє буття з неіснуючим, людське Я немов розчиняється у ньому, набуваючи повсякчас ознак Іншості. Завдяки цій присутності Іншості в людині, людина отримує можливість вийти за межі загальноприйнятої у суспільстві «норми». Відбувається немовби роздвоєння людської особистості. Світ її свідомого та несвідомого стає фрагментарним. Вона втрачає власну ідентичність і набуває інших Я-образів, уподібнюючись до шизофреніка [13]. Шизофренія як форма безумства постає основним первнем для особистості та революційною силою суспільства. Власне на дану обставину розвитку сучасного суспільства звертають увагу Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі. Дослідники вважають, що такий тип особистості є не детермінованим, вільним індивідом – «шизо», котрий повсякчас породжує себе як вільну, позбавлену будь-якої відповідальності та умовностей людину. Вона володіє здатністю сказати і зробити щось просто від свого імені, не запитуючи на те дозволу [13]. За таких умов виникає необхідність формування інформаційної культури, яка спрямовується на розвиток умінь вибіркового відношення до інформації. Основою інформаційною культури особистості можуть стати знання про інформаційне середовище, закони його функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у мережевих технологіях ми спостерігаємо антропологічні зрушення, які ґрунтуються на смислових засадах соціокультурного та психологічного відчуження й маргінальності та, як наслідок, супроводжується аксіологічними трансформаціями. В умовах соціальних мереж людина позбувається централізму, чітко окреслених смислових меж та сукупності психічних, фізіологічних, пізнавальних й інших здібностей, узвичаєних образів. Її існування у світі означене як безперервним примірюванням нових образів, творенням нових ідентифікацій, так і вмінням від них позбуватися й обирати інші залежно від зміни ситуації чи контексту

буття. Характерними рисами комунікації, що відбуваються у соціальних мережах є можливість одночасного спілкування великої кількості людей, що знаходяться у різних географічних локаціях, різних культурах та суспільних об'єднаннях, легка зміна формальних атрибутів спілкування, анонімність і зниження психологічних ризиків та дискомфорту у процесі спілкування, неможливість використання значної кількості невербальних засобів комунікації й самопрезентації, зменшення емоційної компоненти спілкування тощо. Соціальні мережі – це спільнота суверенних особистостей, де основним фактором їх існування є активність та мобільність. Саме довкола активної суверенної особистості й формуються коаліції та союзи, які виникають й розпадаються за її бажанням. Як результат, соціальні мережі постійно змінюють свої межі, виявляючи здатність розширюватися, звужуватися, відкриватися й закриватися, оперативно включати нових учасників комунікації і звільнятися від них. Загалом, це свідчить про принципово новий рівень соціального єднання, яке має мало спільного з «механічною солідарністю» (Е. Дюркгайм).

Враховуючи ту обставину, що проблема взаємодії людини та комп'ютерно-інформаційних технологій є багатогранною і складною, доцільно продовжити дослідження з окресленої проблеми. Зокрема, розглянути евристичний потенціал мережевих технологій у саморозвитку особистості.

Список використаної літератури:

1. Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры / Э. Кассирер // Что такое человек. Проблема человека в западной философии. – М.: Прогресс, 1988. – С. 3-17.
2. Marchenko O. V., Kretov P. V. Philosophy of information and transhumanism: explications of philosophical anthropology / O. V. Marchenko, P. V. Kretov // Anthropological Measurements of Philosophical Research. – 2019. – N 16. – P. 102-115.
3. Ганаба С. О. Саморозвиток особистості у практиках діалогу / С. О. Ганаба // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Психологія. – 2018. – Вип. 5. – С. 26-31.
4. Патаркин Е. Д. Социальные сервисы / Е. Д. Патаркин. – М.: Институт. Ру, 2007. – 64 с.
5. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства: монографія [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.]. НАН України, Нац. біб-ка України імені В. І. Вернадського. – К., 2013. – 188 с.
6. Wellman B. Network analysis: some basic principles / B. Wellmon // Sociological theory. R. Colling (ed.). – San Francisco: Jossey Bass, 1983. – P.155-200.
7. МакЛюэн М. Понимание медиа: внешние расширение человека / Маршалл МакЛюэн; [пер. с англ. В. Г. Николаева: закл. статья М. Вавилова]. М., Жуковский: «КАНОН – пресс-Ц», «Кучково поле», 2003. – 464 с.
8. Гомілко О. Метафізика тілесності. Дослідження, розвідки, екскурси / О. Гомілко. – К.: Наукова думка, 2001. – 340 с.
9. Латур Б. О интерообъективности / Б. Латур // Социологическое обозрение. – 2007. – Т. 6. №2. – С. 81-98.
10. Усольцева И. В. Информационно-компьютерные технологии и воспитание / И. В. Усольцева. – Педагогика. – 2010. – №2. – С. 44-50.
11. Хоружий С. С. Проблема постчеловека или трансформативная антропология глазами синергической антропологии / С. С. Хоружий // Философские науки. – 2008. – №2. – С. 10-31.
12. Грабар Н. Г. Соціально-психологічні проблеми спілкування у візуальній реальності / Н. Г. Грабар // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформалогія. – 2012. – №3-4. – С.82-85.
13. Делез Ж., Гваттари Ф. Трактат о номадологии / Жиль Делез, Феликс Гваттари // Новый круг. – 1992. – №2. – С. 183-187.

References:

1. Cassirer, E. (1988). The experience of man: An introduction to the philosophy of human culture. *What is a person. The problem of man in Western philosophy*, 3-17 (in Russ.)
2. Marchenko, O. V., Kretov, P. V. (2019). Philosophy of information and transhumanism: explications of philosophical anthropology. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 16, 102-115.
3. Hanaba, S. O. (2018). Personal self-development in dialogue practices. *Scientific Naukovyi visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seria Psychologia (Bulletin of Kherson State University. Psychology series)*, 5, 26-31 (in Ukr.)
4. Patarkin, E. (2007). *Social services*. Moscow: Institute. Ru (in Russ.)
5. *Social networks as a factor in the development of civil society: monograph* (2003). Kyiv (in Ukr.)

6. Wellmon, B. (1983). *Network analysis: some basic principles*. *Sociological theory*. R. Colling (ed.), 155-200. San Francisco: Jossey Bass
7. McLuhan, M. (2003). *Understanding Media: Human Extension*. Moscow: Zhukovsky: CANON-Press-Ts, Kuchkovo Pole (in Russ.)
8. Gomilko, O. (2001). *The metaphysics of corporalness. Research, intelligence, excursus*. Kyiv: Naukova dumka (in Ukr.)
9. Latour, B. (2007). On Interoobjectivity. *Sociologicheskoe obozrenie (Sociological review)*, 6, 2, 88-98 (in Russ.)
10. Usoltseva, I. (2010). Information-computer technologies and education. *Pedagogika (Pedagogy)*, 2, 44-50 (in Russ.)
11. Horuzhii, S. (2008). The problem of posthuman or transformative anthropology through the eyes of synergetic anthropology. *Filosofskie nauki (Philosophical Sciences)*, 2, 10-31 (in Russ.)
12. Grabar, N. G. (2012). Socio-psychological problems of communication in visual reality. *Dokumentoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informatologia (Library Science. Documentary Science. Informatology)*, 3-4, 82-85 (in Ukr.)
13. Deleuze, G., Guattari, F. (1992). Treatise on Nomadology. *Novyi krug (New circle)*, 2, 183-187 (in Russ.)

HANABA Svitlana Oleksandrivna,

Doctor of Philosophical Sciences, Professor of the
Department of Pedagogy and Socio-Economic disciplines,
National Academy of the State Border
Guard Service of Ukraine
named after Bogdan Khmelnytsky,
e-mail: Sveta_Ganaba@ukr.net

**THE IMPACT OF NETWORK TECHNOLOGIES ON HUMAN COMMUNICATION:
A SOCIALLY-PHILOSOPHICAL ASPECT**

Abstract. Introduction. *Modern scientific and technological discoveries have led to the emergence of new cultural forms which include the world-wide-web (network). The processes and phenomena that are organized and function on the principle of the network are crucial in the realities of the modern world. The phenomenon of networking should not be seen as a purely technical phenomenon. Even today, it has entered the human body quite organically, penetrated into all socio-cultural practices up to the present day, affecting its physiological and psychological nature.*

The purpose of the article is to consider the social aspect of the influence of network technologies on human communication as an important ontological essence of man.

Research methods. *The methodological and cognitive toolkit of the work is conditioned by the peculiarities of the object and object of study, the versatility of the internal structure of the network space, and therefore relies on a set of generally philosophical, general scientific and special methods of research, in particular, analysis and synthesis, induction and deduction. Philosophical understanding of the phenomenon of network space is realized on the basis of systemic, structural and functional approaches.*

Results. *The impact of network technologies on humans is ambivalent. These technologies open up endless possibilities for man. It is about increasing unhindered access to any information, improving its sharing and more. The possibilities of free access to electronic information resources do not in any way regulate the volume and their content, nor determine the directions of its search and application. In general, a person appears as a search engine and collector of the necessary information.. Under these conditions, there is a need to form an information culture, which is aimed at developing the skills of selective attitude to information, its ranking in the processes of independent learning.*

Originality. *The novelty of the work is the social analysis of the impact of network technologies on the communicative aspect of human activity.*

Conclusions. *The technology networks produce other realities, penetrate into all socio-cultural practices, up to the present day, and affect its physiological nature. In network technologies we see anthropological shifts based on the semantic foundations of socio-cultural and psychological alienation and marginality, which, as a consequence, is accompanied by axiological transformations. Its existence in the world is defined as the continuous trying of new images, the creation of new identities, and the ability to get rid of them and choose others depending on the changing situation or context of being.*

Key words: social networks, people, communications, communication, information technologies.